

National Institute for Public Health
and the Environment
Ministry of Health, Welfare and Sport

መልክፍቲ ሕማም **ቲቢ**

ብዛዕባ ሕክምናዊ ኣፈዋውሳኡ ዝምልከት ሓበሬታ

ወላውን ናይ ሕማም ምልክት ዘይብልኩም እንከለኹም፡ በቲ ዓባይ ሰዓል (ቲቢ) ዘመሓለፍብኩም ተለኺ ፍኩም ክትኮኑ ትኽእሉ ኢኹም። እዚ ድማ መልክፍቲ ሕማም ቲቢ ይበሃል። ተቆላጢፍካ መልክፍቲ ዓባይ ሰዓል ምፍቀስ ካብ ድሒፍ ዝምዕብል ሕማም ዓባይ ሰዓል ይከላኸል። እዚ ናይ ሓበሬታ ወረቆት እዚ ብዛዕባ ፍውሳ ዝምልከት ተወሳኺ ሓበሬታ ክህበኩም እዩ።

መልክፍቲ ቲቢ እንታይ ማለት እዩ፡

ሕማም ቲቢ ከይህልዎኩም ናይ ምጽራይ መርመራ ተገይርልኩም ኣሎ። መርመራ ናይ ቆርባት ወይ ደም ፡ ወይ ድማ ክልቲኦ መርመራታት ተገይርልኩም ነይሩ። ውጽኢት ናይቲ መርመራ ኣወንታዊ ነይሩ። እዚ ማለት ድማ ኣብ ኣካላትኩም ባክተርያ ናይ ቲቢ ኣለኩም ማለት እዩ። እቲ ራጂ ናይ ኣፍልቢ ዝተገብረልኩም፡ ዝኾነ ዓይነት ዘይንቡር ምልክት ኣየርእዮን። እቶም ኣብ ኣካላትኩም ዘለዉ ባክተርያ ዘይንቡሩት ዝደቀሱ እዮም። ዝኾነ ምልክት ሕማም የብልኩምን። ዓባይ ሰዓል የብልኩምን። ንኻልኦት ሰባት ውን ሕማም ከተመሓለፉ ኣይትኽእሉን ኢኹም። ዝኾነ ሕማም ቲቢ እዩ ዘለኩም። እቲ ኣብ ኣካላትኩም ዘሎ ናይ ዓባይ ሰዓል ባክተርያ ናብ ክልኦት ሰባት ኣይመሓለፍን እዩ። ዋላእውን ብምህንጣስ፡ ብምስዓል፡ ብሰለምታ ኢድ፡ ይኹን ብምስዕዓም ከመሓለፍ ኣይከእልን እዩ።

መልክፍቲ ዓባይ ሰዓል ግዜ ወሲዶ ዳሕራይ እዋን ንቡፍ ክኸውን ይኽእል እዩ። ብድሕሪኡ ድማ ከምዝሓመምኩም ይስመዓኩም። ገላ 10% ካብቶም መልክፍቲ ዓባይ ሰዓል ዘለዎም ሰባት ጸኒሐም ንቡፍ ዓባይ ሰዓል ከማዕብሉ ይኽእሉ። ፍርቂ ካብኣቶም ድማ ካብቲ ዝተለኸፍሉ ግዜ ኣብ ውሽጢ ክልተ ዓመት ንቡፍ ሕማም ዓባይ ሰዓል የማዕቡሉ። ኣካላትኩም ብኻልኦት ሕማማት ከም ሕማም ኤይድስ ዝተዳኸምኩም ወይ ዝወሰድኩም መድሃኒት ፡ ንተጻዋርነት ኣካላትኩም ብዘዳኹሙ ንጥዕናኹም ተጋላጺ ዝገብር ጸገም ኣለኩም ድፍ፡ ከምኡ እንተተኾይኑ፡ ኣብ ሓደጋ ተቓላዕነት ናይ ምምዕባል ዓባይ ሰዓል ኣለኩም ማለት እዩ።

ናይ መንሹሮ መድሃኒት፡ ወይ መድሃኒት ሕማም ቆርባት ምውሳድ ነቲ ዘለኩም ናይ ተጻዋርነት ዓቕሚ ከዳኸም ይኽእል እዩ። ሰለዚ መልክፍቲ ዓባይ ሰዓል ከምዘለኩም ኩሎግዜ ነቲ ሓኪም ናይ ስድራ ቤትኩም ወይ ፍሉይ ክእላ ሓኪምኩም ክትገባርዎ ኣለኩም።

ኣፈዋውሳ መልክፍቲ ሕማም ቲቢ

እቲ ዝግበር ሕክምናዊ ፍውሳ እንታይ ውጽኢት የማዕብል?
ሕክምናዊ ፍውሳ ጸኒሐ ንቡፍ ሕማም ዓባይ ሰዓል ከይሕዘኩም ይከላኸልኩም። እቲ መድሃኒት ነቲ ዘይንቡፍ ባክተርያ ናይ ቲቢ ይቆትሎ። ሸዕኦ እቲ ሕማም ቲቢ ናይ ምምዕባል ኣብ ዳሕራይ ግዜ ድማ እቲ ተቓላዕነት ናይ ሕማም ኣዝዩ ዝተሓተ ይኸኣልኩም።

እንታይ ዓይነት መድሃኒት እየ ዝወሃብ?

አየናይ ዓይነት መድሃኒት ከም እትወሃቡ፡ ከመይ ጌርኩም፡ ንኸንደይ ዝኣክል ግዜ ከም እትወስድዎ፡ ሓኪምኩም ክነግረኩም እዩ። እቶም ኣዝዮም ልሙዳት መድሃኒታት ኢሶኒያዚድ (isoniazid) ከምኡውን ሪፋምፒሲን (rifampicin) ዝተባህሉ መድሃኒታት እዮም። ዝበዝሕ ግዜ ብሓደ ክኒና ተወሃሂዶም ሪፊናህ (Rifinah) ተባሂሎም እዮም ዝዳለዉ።

ነቲ ዝተዋህበኒ መድሃኒት ኣብ ከክንደይ ግዜ ክወስዶ ኣለኒ?

ነቲ መድሃኒት ኣብ መዓልቲ ሓንሳብ ክትወስድዎ ኣለኩም። ነቲ መድሃኒት ኩሉ መዓልቲ ኣብ ተመሳሳሊ ግዜ ውሰድዎ። እዚ ኣብ ግዜ ንግሆ ወይ ምሽት ክኸውን ይኸእል።

እቲ መድሃኒት ንኸንደይ ዝኣክል ግዜ ክወስዶ ኣለኒ?

እቲ ሕክምናዊ ፍወሳ እንተወሓደ ሰለስተ ኣዋርሕ ይወስድ። ንሱ ድማ ናብቲ ዝወሃበኩም ዓይነት መድሃኒት ዝተመርኮሰ ይኸውን። ክሳብ እቲ ዝተኣዘዘልኩም ግዜ ዝውዳእ ነቲ መድሃኒት ብዘይ ምቁራጽ ብቐጻሊ ክትወስድዎ ኣገዳሲ እዩ። እቶም ባክተርያ ቀልቢፎም ኣይሞቱን እዮም። በዚ ምክንያት እዚ ድማ እዩ ነቲ መድሃኒት ንዝተናወሐ ግዜ ክትወስድዎ ዝግበኣኩም።

ነቲ መድሃኒት ብሰራዕ እንተዘይወሰድኩም፡ ወይ ገለ ግዜ ምውሳድ እንተረሰዕኩም፡ እቲ እትወስድዎ መድሃኒት ኣይከሰርሕን እዩ። እቲ ባክተርያ እውን ኣይከመውትን እዩ። ሰለዚ ክሳብ እቲ ምሉእ ግዜ ሕክምና ዝውዳእ ኩሉ ግዜ ኣብ ተመሳሳሊ ሰዓት መድሃኒት ብሰራዕ ምውሳድ ኣገዳሲ እዩ።

መድሃኒት ምውሳድ ምስ ዝርሰዕ እንታይ ክገብር ይግበኣኒ?

ኣብታ መዓልቲጸገሕኩም ውሰዱ። ክሳብ እቲ ዝቐጽል መዓልቲ እንተዘይዘከርኩም፡ ዕጽፊ መጠን መድሃኒት ኣይትውሰዱ፡ እንተኾነ ግን ኣብቲ ዝቐጽል ቐጸራ ምስ ሓኪምኩም ምስ ተራኹብኩም ከምዝረሳዕኩም ግለጽሉ።

ኣብቲ እዋን ፍወሳ ከም ቀደመይ ክበልዕ እኽእል ድየ?

እው፡ ዝደለኹም ክትበልዑ ትኽእሉ ኢኹም። ኣብ እዋን ሕክምናዊ ፍወሳ ግን ምስቲ መድሃኒት ተወሃሂዱ ጸገም ሕማም ጸላም ኩብዲ ክኸትል ስለዝኸእል ዝኾነ ዓይነት ኣልኮላዊ መስተ ኣይትውሰዱ።

ኣብቲ ኦዋን ፍወሳ ዝኾነ ካልእ መድሃኒት ከም ቀደመይ ክወስድ እኽእል ድዮ?
ኩሉ ግዜ እንታይ ዓይነት ካልእ መድሃኒት ከም እትወስዱ ነቲ ዝክታተለኩም ሓኪምኩም ንገርዎ። ንኣብነት ዝኾነ እትወስድኦም መከላኸሊ ዋንሲ (ከም በዓል ከኒና) ዓይነቶም ሓብራ። እቲ መድሃኒት ነቲ ከኒና መከላኸሊ ዋንሲ ኣድማዕነቱ ክንክዮ ይኽእል እዩ። ስለዚ ድማ ክትጠንሳ ትኽእል ኢኻን። ክትጠንሳ ምስ ዘይትደልዩ፣ ኮንዶም፣ ብመርፍእ ዝውጋእ መከላኸሊ ዋንሲ፣ ናይ ውሽጢ ማህጸን መዕጸዊ (ዕጽፍጻፍ ኣብ ርሕሚ ዝኣቱ) ነገር ክትጥቀሙ ትኽእሉ ኢኻን።

እቲ መከላኸሊ መድሃኒት ጎድናዊ ሳዕቤን ኣለዎዎ?
እቲ መድሃኒት ጎድናዊ ሳዕቤን ከህልዎ ይኽእል እዩ። ሽንትኻን፣ ቀልቀልኻን፣ ርሃጽኻን፣ ንብዓትኻን፣ ናይ ብጫ ቀይሕ ሕብሪ ከህልዎ ይኽእል። ኣብ ነፍሰወከፍ ናይ ምርግጋጽ መርመራ፣ እቲ ሓኪም ወይ ናይ ምክልኻል ሕግም ዓባይ ሰዓል ሓኪም ጥዕና ጎድናዊ ሳዕቤናት ከዩጋዋመክን ክሓተክን እዩ።

መድሃኒት ቲቢ ሰዓል ሓደ ሓደ ግዜ ኣዝዩ ብርቱዕ ጎድናዊ ሳዕቤን ክኸትል ይኽእል እዩ። ገለ ካብዞም ዝሰዕሱ ምልክታት ኣጋጢሙኹም ይፈልጡዩ፦

- ዕንፍሩራት ቆርበት
- ዕግርግር ምባል
- ቃንዛ ከሰዕ
- ጃውንዲስ (እቲ ጻዕዳ ክፋል ውሽጣዊ ዓይንኹም ብጫ ሕብሪ ክቕየር ከሎ)

ነቲ መድሃኒት ኣቋሪጽኩም ብህጹጽ ምስ ሓኪምኩም ወይ ምስቲ ኣብ ከፍሊ ሕክምና ጂ. ጂ. ዲ ናይ ምምሕዳር ከተማ ኣገልግልት ወሃብቲ ጥዕና (GGD) ቲቢ ዝርከብ ተሓጋጋዚ ኣላይ ሕሙማት ተራኺቡ። ከምኡውን እንተተጠራጠርኩም ወይ ካልኦት ምልክታት ሕግም እንተተራእይኹምን ቀልጢፍኩም ምስእም ተራኺቡ።

መድሃኒት ክትወስዱ ዘይትኽእሉ ወይ ዘይትደልዩ ምስ እትኾኑ ዝኾነ ምኽንያት (ሕክምናዊ ይኹን ካልእ) ንዓኹም መድሃኒት ንኸትወስዱ ዘየኽእለኩም፣ እቲ ሓኪም ብዛዕባ እዚ ጉዳይ ምሳኹም ከዘራረብ እዩ። ኣብ ነፍሰወከፍ ሽዳሽተ ወርሒ ናይተን ዝሰዕባ ክልተ ዓመታት፣ ናይ ኣፍልቢ ራጂ ክትገብሩ ኢኹም። እቲ ሓኪም ድማ ሕግም ቲቢ ኣማዕቢልኩም ከይትኾኑ በዚ ከግምገማኩም እዩ። ራጂ ናይ ኣፍልቢ ንኸትገብሩ ድማ ቆጶራ ከወሃበኩም እዩ።

ሕክምና ምስ ዘይትገብሩ፣ ኣብ ዝለዓል ናይ ሕግም ቲቢ ምምዕባል ሓደጋ ኣለኹም ማለት እዩ። እቲ ዝግበርልኩም ራጂታት ነቲ ባክተርያ ኣይቀትልዎን እዮም።

በቲ ናትኹም ሓበሬታ እንታይ ክንገብር ንኻእል?

እቲ ክፍሊ ሕክምና ዓባይ ሰዓል (GGD); ነቲ ኣብ ሕክምናዊ ውልቃዊ ፋይልኩም ተዓቂቡ ዝርከብ ሓበሬታ ሕጊ ብዝእዝዞ መሰረት እዩ ዝሕዞ።

ዝኹኑ ሕቶታት፣ ዘይተነጸሩ ነገራት፣ ጥርግናት፣ ወይ መመላእታታት ኣለዉኹምዶ?

- ብኹብረትኩም ምስ ኻፍሊ ምክልኻል ቲቢ ናይ GGD ኣብ ከባቢኹም ዝርከብ ተራኽቡ። ናይቲ መራኽቢ ዝርዝራት ድማ ኣብዚ ዝስዕብ ነቕራጣ መርቡብ ሓበሬታ www.ggd.nl; ክምኡውን ኣብቲ ናይ ክታብት ዕድመ ክትረኽቡዎ ትኻእሉ።
- ብዛዕባ ሕማም ቲቢ ዝምልከት ዝያዳ ሓበሬታ ኣብዚ ዝስዕብ ነቕራጣ መርቡብ ሓበሬታ ክትረኽቡ ትኻእሉ። www.rivm.nl/tuberculose።

This information is available in English at:

Xogtaan oo Soomaali ah waxaa laga heli karaa:

Te informacje można znaleźć w języku polskim na stronie:

ብእጽናቋ ትግርኛ ብተተርጎሙ ማልክዕ ናይብዚ ሓበሬታ፡ ኣብብዚ ገለጽ ክርከብ ይከኣል፡-

هذه المعلومات متاحة باللغة العربية في هذا الموضوع:

این معلومات به زبان دری در اینجا قابل دسترسی است:

www.rivm.nl/en/tuberculosis/information-materials

Published by:

**National Institute for Public Health
and the Environment, RIVM**

PO Box 1 | 3720 BA Bilthoven

The Netherlands

www.rivm.nl/en

September 2022

Committed to *health and sustainability*